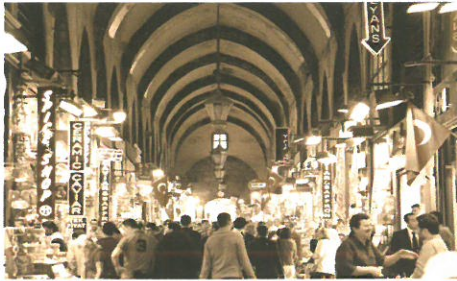
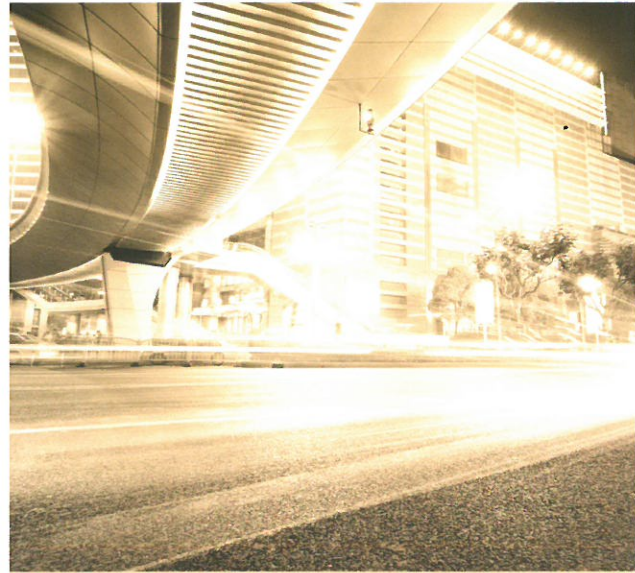
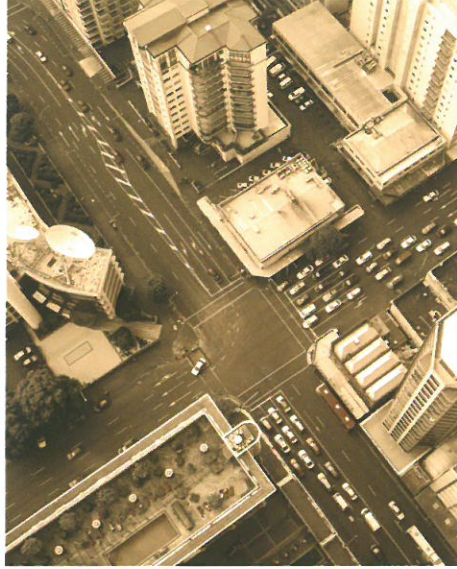

ŞEHİR VE DÜŞÜNCE

Yıl: 2018 / Sayı:12 / Aktüel-Hakemli Dergi / 4 Ayda bir yayımlanır / ISSN:2147-849X.

Şehir ve Muâşeret

SÖYLEŞİ: Şehir ve Muâşeret Üzerine Düşünceler

Âdâbın Şiiri: Sakın Terk-i Edepten | Şehir ve Âdâb-ı Muâşeret Üzerine Söyleşi | **Şehir ve Muâşeret** | Bir Arada Yaşama Kültürü Yahut Şehir Âdâbı | **Huzur Romanında Boğaziçi Terbiyesi** | Muâşeret ve Kent | **Şehrin Sağır Kulağına Günde Üç Öğün, Aç Karnına, Üç Damla Abdullah Amca, Üç Damla Hayriyye** | Şehir ve Âdâb-ı Muâşeretin Halleri | **Zarif Bir Yaşam Üzerine** | Hediyeleşme Üzerine Hasbihâl | **Osmanlı İstanbul'unda Âdâb-ı Muâşeret** | Alafranga Muâşeretin Mesîre Yerlerine Yansıması | **Şehrin Ara Sokaklarında** | Şehir, Şehirleşme ve Şehirli | **Modern Şehirde Muâşereti Aramak** |

Yıl: 2018 | Sayı: 12

Esenler Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
M. Tefvik Gökse

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Mazhar Bağlı

Editör
Dr. Hasan Taşçı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Hüseyin Cerrahoğlu

Yayın Kurulu
Mazhar Bağlı (Prof. Dr.)
Ebru Erdönmez (Doç. Dr.)
Aynur Can (Doç. Dr.)
Murat Şentürk (Doç. Dr.)
İhsan Aktaş
Nureddin Nebati (Dr.)
Özlem Zengin (Av.)
Hasan Taşçı (Dr.)
Faruk Aydın
Cemil Arslan (Dr.)
Cihan Aktaş
Osman Nuri Kabaktepe

Hakem Kurulu
Ahmet Fidan (Dr. Öğr. Üyesi)
Ahmet Kala (Prof. Dr.)
Aynur Atmaca Can (Doç. Dr.)
Celaleddin Çelik (Prof. Dr.)
Cemil Arslan (Dr.)
Ebru Erdönmez (Doç. Dr.)
Erbay Arıkboğa (Doç. Dr.)
Ertan Özensel (Prof. Dr.)
Ertuğrul Ökten (Dr.)
Faruk Tuncer (Dr. Öğr. Üyesi)
Fusun Alioğlu (Prof. Dr.)
Hasan Taşçı (Dr.)
İclal Dinçer (Prof. Dr.)
İsmail Ceritli (Prof. Dr.)
Korkut Tuna (Prof. Dr.)
Mazhar Bağlı (Prof. Dr.)
Mehmet Ocakçı (Prof. Dr.)
Murat Şentürk (Doç. Dr.)
Mustafa Komürcüoğlu (Dr. Öğr. Üyesi)
Selim Ökem (Doç. Dr.)
Tülin Görgülü (Prof. Dr.)
Yasin Aktay (Prof. Dr.)
Yusuf Arayıcı (Prof. Dr.)
Yusuf Şahin (Prof. Dr.)
Zeynep Tarım (Prof. Dr.)
Zeynep Gemuhluoğlu (Doç. Dr.)

Düzenleme
Çağlar Mesci

Tashih ve Redaksiyon
Muhammed Turan Çalışkan

Halkla İlişkiler
Halil İbrahim Karaca, Ebubekir Sıddık Balcı

Yayın Türü
4 ayda bir yayımlanır. ISSN: 2147-849X.
Yerel Süreli Yayın. Ücretsizdir.

İletişim
www.sehirdusunce.com
bilgi@sehirdusunce.com

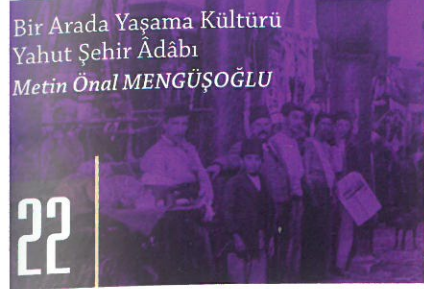
Adres
Şehir Düşünce Merkezi, Oruç Reis Mah.
Giyimkent Cad. No:7-1 Giyimkent/Esenler
Telefon: 0212 438 30 81

Tasarım ve Uygulama
Düzey Ajans
0212 417 92 92 | www.duzeyajans.com

Baskı
İlbey Matbaa | 0212 613 83 63

AYN MEDYA • İLETİŞİM

* Dergide yer alan akademik makaleler hakem onayından geçmiştir.

Bir Arada Yaşama Kültürü
Yahut Şehir Âdabı
Metin Önal MENGÜŞOĞLU

22

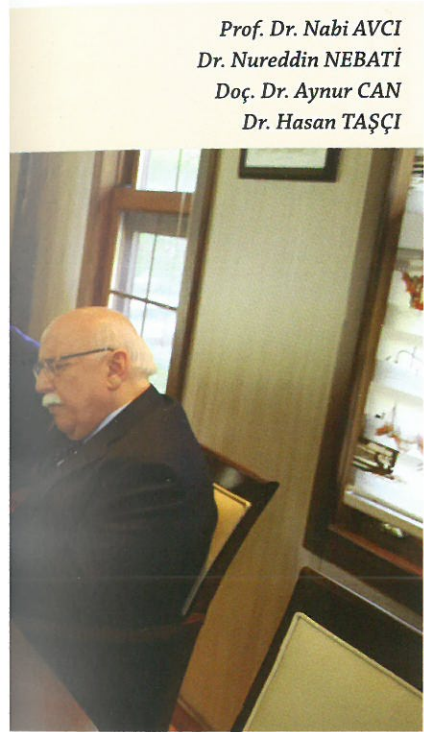
Huzur Romanında Boğaziçi
Terbiyesi
Sümeyye DİNLER KÖKSAL

28

Şehir ve Âdab-ı Muâşeretin Halleri
Nevin MERİÇ

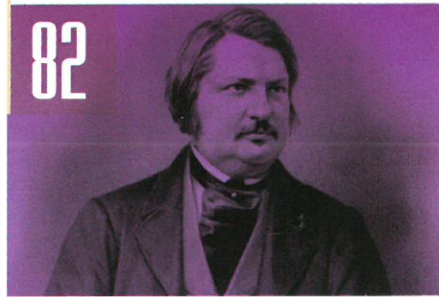

74

Prof. Dr. Nabi AVCI
Dr. Nureddin NEBATİ
Doç. Dr. Aynur CAN
Dr. Hasan TAŞÇI

Zarif Bir Yaşam Üzerine
Meltem BALİ

82

Şehrin Ara Sokaklarında
İslam GEMİCİ
Abdurrahman ÇAPAR

104

Karikatür
Hasan AYÇIN

114

Şehir Kitaplığı

138

Haber

142

DENEME

HEDİYELEŞME ÜZERİNE HASBİHÂL

Doç. Dr. Aynur ATMACA CAN

Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler Bölümü

Esenler Şehir Düşünce Merkezi Bilim Kurulu Üyesi

İnsanın insanla ve toplumla ilişkisinde, paylaşım arakesitinde, duygu ile düşünceyi ifade etmenin bir yolu olarak hediyeleşme sürdürülmekte.

“H

ediyeleşmek”, selamlaşmak gibi kültürümüzün ürettiği sıcak bir biçimsel ifade ve içerikler bütünü. Şehir kültürü, düşün-

ce kadar duygularımızı içine alıyor. Bir özelliği ideal ve idealleştirilmiş kurallar sistemi olan kültürün diğer özellikleri toplumsal oluşu ve değişken olmasıdır. Bu sebeple kültürel biçimler sürekli deviniyor. Değişiyor. Kültür, aynı zamanda ihtiyaç karşılayıcı ve doyum sağlayıcı olma özelliği ile bilinmekte. Kültürel biçimlerin toplum tarafından belirlenen bir ideası ve yönü var. Üretilen bu biçimler toplumda ihtiyaç karşıladığı ve doyum sağladığı sürece hayat bulmakta. Diğer yandan bu kültürel biçimler kesintiye uğruyor veyahut içeriği ve yönü değişerek yeniden üretiliyor.

Bu yazıda hediyeleşme kültürümüzü ele almayı önermekteyim.

İnsanın insanla ve toplumla ilişkisinde, paylaşım arakesitinde, duygu ile düşünceyi ifade etmenin bir yolu olarak hediyeleşme sürdürülmekte. Kültürel hayatımızda var

olan bu süreç günümüzde oldukça karışık, karıştırılmış bir biçimde ifade edilmeye çalışılıyor.

Geleneksel dünyamızın değerleri, ritmi gittikçe hızlanan postmodern

dünyamızın anlam ve biçimleri ile uyum içermeyen bir vaziyette görünüşler alıyor. Kapitalist sistemin çoklu medya kanallarından adeta zorunluluk olarak üflediği, etkisinden kolay kolay sınırlanmadığımız bir içsel güdü ile hediye dükkanlarına koşmak şartlanmış bir eyleme dönüşüyor.

Hediyeleşmenin zamanını gönümüz tayin ediyor ama bazı özel vakitler buna çerçeve çizilebilir. Bir yandan anneler günü, öğretmenler günü, sevgililer günü, yeni yıl kutlaması, doğum günleri kadim bayramlarımızın etrafına serpiştirildi. Diğer yandan ev hediyesi, bebek doğumu hediyesi, hasta ziyareti vb. kültürel süreçler yaşatılmakta. Bayramlarda hediyeleşmenin anlamı ziyaretlerle gönül almak şeklinde idi. Bir kutu çikolata veya çiçek ile yapılan ziyaretlerle şenlenen gönüllerin bir aradalığı murat edilirdi. Dost meclisleri, güzel ortamlar kurulurdu. Eski toplumumuzun üyeleri bu kadar hediyeleşmeye alıştırmamışlardı. Hayata verdikleri değerler hiyerarşisi içinde gönülden gelen davranışa sakin, sükunetli bir yer açmışlardı. Çoğu zaman paketlenmiş bir meta ile temsil edilen hediye anlayışı çok daha renkli, gönle dayalı, sürprizli

hale dönüştürülmüştü. Bazen bir şiir, bazen bir tat, bazen bir ses hediyeye dönüştürülebilirdi. İnsanlar buna açık ve alıştı. Özgürlük ortamı vardı, hediyeleşmek bir tür dayatma ya da meta estetiğine yol açan seyir izlemiyordu. Hediye ter-

Geleneksel dünyamızın değerleri, ritmi gittikçe hızlanan postmodern dünyamızın anlam ve biçimleri ile uyum içermeyen bir vaziyette görünüşler alıyor.

cihini oluşturan seçenekler arasında, hediye verilecek kişinin ruhu, ruh hali de katılırdı.

Öğretmenler Günü vesilesiyle bir ilköğretim okulunda yaşanan hediyeleşme serüveni evlere şenlik, trajikomik bir toplumsal sahne oluşturmaktadır. Bir grup kadın aralarında para toplayarak sınıf öğretmenine hediye alacaklar. Sanal ortamdan vakit buldukça sık sık, kısa kısa yazışarak öğretmeni mutlu edecek bir hediye araştırıyorlar. "Görünsün, parasal değeri olsun,

bunu öğretmen fark etsin de benim çocuğumla daha yakından ilgilen sin" faydasını içeren bir yaklaşım içindeler.

- "Göze görünür, dişe dokunur bir şey alalım."

- "Gram altın, şık bir kolye."

- "Çanta, tablo, vazo..."

- "30 kişi bir vazo vermeyi yakıştıramam açıkçası kendime."

- "Beyaz eşya, küçük ev aletleri, tencere takımına ne dersiniz?"

- "500 TL'lik hediye çeki?"

- "Nerde o eski günler! Bir çorap, bir kolonya almak mümkün değil artık."

- "Hediyenin büyüğü küçüğü olmaz arkadaşlar ama bize büyüğü yakışır."

- "Mesajı aldınız."

İfadelerinin sonucunda her şeyin büyüğüne talip bu küçük topluluk meta estetiğine ve pragmatist değere indirgenen görüntü sergiledi çocuklarının sınıf öğretmenlerine. Çocuklar bu sürece dâhil edilmediler; bazıları kendilerine göre hazırladıkları el yapımı ürünlerini sundular, kocaman kalpleriyle, küçücük elleriyle. Neyse ki çocuklar mutlu olmanın ve mutlu etmenin sırrına halen sahipler. Kalpleri ile düşünebiliyorlar. Ne mutlu kalp sahibi öğretmenlerine. Veliler cephesinde iş tamamlandı ama gönüller mutmain oldu mu bilemedik.

Hediyeleşmekte bir bilinmezlik vardır. Acaba beğenir mi? Ne almalıyım? Hangisini sever? Tereddütleri ilgili kişiyi tanımamızla ilgili süreçler oluşturur. Ruhunu bilerseniz o kişinin ve onu çok severseniz (zaten sevdikçe tanıyabilirsiniz ruhunu, tanıdıkça sevebilirsiniz), o zaman yakalayabilirsiniz güzel olanı ve gönlünü çalabilirsiniz. Murad ettiği de bu zaten hediyeleşmenin. İhtiyaç karşılamaktan öte gönül çalma sanatının icrası.

Para, mekân, insan ve nesnelere ilişkimiz öylesine dönüşmüş ki, 2000'li yılların ilk çeyreğinde çok kere gönle indirmeden nesnelere veriveriyoruz. Hapsedilmiş günlerde, zamanlı zamansız, ölçüsüz, dolaysız sürekli veriyoruz. Buna en çok kendimiz dâhil. "Sürekli tüketim" hastalığına yakalandık.

Vermek almaktan zordur aslında. Aynı zamanda incelik, nezaket sorumluluk ister. Görmek, düşünmek, tecrübeden yararlanmak ister. Hediyeleşmek vermek, dağıtmak, saçmak ama yerli yerince; zemin, zaman ve kişisine göre... Faniliğimizi sonsuzluğa taşıyan, onunla konuşuran, söylemden eyleme dönüşen bir güzellik sunumu. Gülümseme ile güzel jest ve mimiklerle "seni seviyorum" demenin maddi yolu. Dikkat ister. Kişinin doğrusuna, duygusuna yönelik, zamanında ve yerinde bir eylem olmalı.

Gönülden bir çiçek sunmak faslı çoktan bitmiş. Çiçek çiçeğe indirgenmiş. Hâlbuki o insanı tanıdığımızda, nasıl da karakter kazanır çiçek bir tercihimizde. Papatya ile gül arasında dağlar kadar fark olur. Görüntü, renk, koku her şey değişir bir detay ile... Hediyeleşmenin maksadı, muradı gönül almaktır. Stratejik düşünmek kadar gönül uyanıklığından da çıkıverir o. Yakalanan küçük bir detayla kalbe sevgi oku fırlatmaktır, hediyeleşmek. Çok kolay ve çok zordur. Herkes gönül çalamaz, herkes gönlünü çaldıramaz.

Bu vesileyle, vaktiyle yaşadığım

hediyeleşme tecrübeleri değişik yollar çizerek anlam ağlarını örerken zihnimde, bazı hatıralar canlandı gönlümde. Hediyeleşmek üzerine hayatımda tanıdığım sevgiye ve saygıya layık müstesna insanlardan farklı dersler edindim. Onlardan bir tanesi, kendisine hediye sunduğum bir kıyafeti ertesi görüşmemizde üzerinde göstererek sessiz ve mütevazı bir biçimde tekrar teşekkür etmişti. O göstermenin altında karşı tarafa verilen

**Hediyeleşmek,
tüketmek için değil
üretmek içindir. Yaşam
felsefemizin, sevgi
değerini üreten küçük
bir dışa vurumudur.**

değer görünüyordu. Kendileri hediye kabul eder, nezaketle açar ve duygusunu söylerdi. Yapmacılık ve eğretlilik yok; içinden geçeni söylemesi ile çocuksu bir mukabelede bulunurdu. Bu hediye nereden, nasıl kullanacağına dair sesli zihin egzersizine sizi de tanık eder, pek sevdiğini ve çok sevdiğini söylerdi. Böylece değeri ve değerini hissettirirdi size. Bir İstanbul Beyefendisinden, vermenin güzelliğini ve zarafetini sunan bu anlar

ruhuma öylesine nüfuz etmiş ki, halen çok mutlu etmeye kudretli zamanları doğurmakta. Dostluğuna mazhar olduğum bir Üsküdar Beyefendisi, cemiyette hediye çok mühim olduğunu söylemişti. "Hediye eden de çok mühimdir, hediye edilen de çok mühimdir" demişti. Doğru ve güzel bir biçimde vermeyi, hediyeleşmeyi manevî bir yükseliş yolu olarak anlatmıştı. Yine bir İstanbul Hanımefendisinden küçük ve zamansız hediyeleşmeyi tâlim ettim. Kendisi el emeği ürünlerini sürpriz zamanlar yaratarak paylaşırdı. Çok şaşırır ve sevinçle ruhunuz doyardı. İnsan olmanın güzelliğini, ferdiyetin yüceliğini, hediyesini ellerinize tutuştururken koyuverirdi gönlünüze.

Hediyeleşmek, tüketmek için değil üretmek içindir. Yaşam felsefemizin, sevgi değerini üreten küçük bir dışa vurumudur. Sevdiğimizin gönlüne genişleme mesabesinde bir yer açmaktır. Kaynağı sevgidir, durağı sevgi, muradı sevgi... Böylesine masum bir kültürel biçimi meta, para tüketiminin konu olduğu dünyadan çekip çıkarıp bize has tavır ile ifade etmek, hem çok kolay hem de çok zor bir iş bu zamanda. Çünkü gönüllerimiz bir değil; iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz... Paramparça. Olsun, biz ümidimizi kesmeyiz. Kesemeyiz. ❏

